

Середня маса зав'язі 9 г. Сорт у Державному реєстрі з 2006 року. Сорти Сопілка і Діброва рекомендуються для вирощування у відкритому ґрунті агроформуваннями усіх форм власності і господарювання і у приватному секторі; зав'язі використовувати з дієтичному харчуванні.

УДК 635.5:631.527

Позняк О.В.

Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і багаторічності НААН

ІНДАУ ПОСІВНИЙ (*ERUCA SATIVA* MILL.) І ДВОРЯДНИК ТОНКОЛИСТИЙ (*DIPLOTAXIS TENUIFOLIA* (L.) DC.) ЯК ОВОЧЕВІ КУЛЬТУРИ: ПЕРСПЕКТИВИ ОСВОЄННЯ І АСПЕКТИ ВИДОВОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

У вітчизняному овочівництві в останнє десятиріччя значним попитом користується пряно-смакова салатна рослина/продукція «рукола». На ДС «Маяк» ІОБ НААН України створено перший вітчизняний сорт індау посівного Знахар (свідчення про авторство на сорт рослин № 08406), який внесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, з 2008 року. Але під назвою «рукола» можна придбати насіння не одного виду рослин, а двох, що належать до однієї родини Хрестоцвіті, або Капустяні (рос. – Крестоцветные, Капустные; лат. – Cruciferae, Brassicaceae) – індау посівний (рос. – індау посевной; лат. – *Eruca sativa* Mill.) та дворядник тонколистий (рос. – двурядка тонколистная; лат. – *Diplotaxis tenuifolia* (L.) DC.). Найпершою ознакою, за якою можна розрізнити рослини на стадії придбання посівного матеріалу, є розмір насіння: крупніше (довжиною до 2-3 мм) належить індау, дрібніше – дворяднику.

За кордоном двурядник тонколистий широко використовується як овочева рослина, його торгова назва там – «дика рукола». Аналогічна ситуація, проте дещо раніше, склалася з рослиною в Російській Федерації. Там створені сорти двурядника тонколистого – Ейфорія, Таганська Семко, Пасьянс і Рокет, але зареєстровані вони були в Держреєстрі селекційних досягнень РФ як приналежні до виду індау посівний; роки реєстрації цих сортів – 2006-2007. Такий запис у Держреєстрі зафіксовано і у 2009 році. За результатами проведеного порівняльного аналізу біологічних особливостей тамтешніх зареєстрованих сортів індау посівного, Куршевою Ж.В. подані рекомендації Державній комісії з охорони селекційних досягнень РФ включити в Держреєстр «правильний» ботанічний вид – «двурядник тонколистный» (лат. – *Diplotaxis tenuifolia* (L.) DC.). За українським визначником рослин (Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. – 1 изд. К.: Наук. думка, 1987. – 548 с., 2 изд. стереот. К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 548 с.), російськомовна назва рослини звучить як «двурядка тонколистная», а не «двурядник тонколистный». Проте в РФ відповідно до сучасної ботанічної номенклатури прийнята остання видова назва рослини. І вже у версіях Держреєстру селекційних досягнень РФ, починаючи з 2010 р. сорти індау посівного розділені і відносяться до обох видів рослин. Нижче наведено короткий опис основних ознак обох видів рослин для видової ідентифікації сортів, пропонуваніх під назвою «рукола», в період вегетації.

Индау посівний – рослина розпростерта, рідше прямостійка, розсіяно-волосиста, рідше – гола. Волоски дрібні, шиловидні, спрямовані вниз. Листки черешкові, за формою ліровидно-перистороздільні або розсічені, із зубчатими частками. Пелюстки обернено-яйцевидно-клиновидні, інколи злегка виїмчасті; спочатку жовтуваті, потім стають майже білі з фіолетовими або коричневими жилками; довжина пелюсток 15-22 мм (максимально до 25 мм), вони вдвічі довші за притиснуті, прямостоячі чашолистки, які завдовжки 9-12 мм. Стручки не розкривають-

ся, овально-продовгуваті або продовгуваті, 2-3 см завдовжки, на коротких потовщених ніжках, з випуклими, зморшкуватими, сильно кільовими стулками і з довгим (5-10 мм) мечоподібним безнасінным носиком. Середня жилка на стулках добре помітна. Насіння світло-буре, сильно стиснуте, овально-округле, розміщується у два ряди; довжина насінини 2-3 мм, ширина 1,5-2 мм. Маса 1000 насінин 2,5 г, кількість насінин в 1 г – 350 штук. Рослина однорічна, висотою 30-60 см. Фаза сім'ядоль настає на 6-8 добу, технічної стиглості – на 40 добу. Цвіте у травні-липні. В дикому стані як бур'ян може зустрічатися в посівах сільсько-господарських культур, але не суцільно. Раніше рослину на території України вже культивували як овочеву, жиросімейну та ефіроолійну.

Дворядник тонколистий – рослина полягаюча, з висхідними середніми частинами стебел. Стебла гіллясті, в нижній частині покриті рідкими, дещо направленими вниз простими волосками. Листки вузько-ланцетні, виямчасто-зубчасті або перистороздільні, зазвичай із виямчасто-зубчастими частками; верхні листки лінійні і майже цілокраї. Суцвіття розставленоквіткове. Квітконіжки досить довгі, до 20 мм завдовжки. Гінофор, або карпофор (стерильна ніжка між місцем кріплення приквітника і нижньою межею стулок) довжиною 1,5-3 мм. Стручки розкриваються, 2,5-4 (до 8) см завдовжки і 2-3 мм завширшки, лінійно-ланцетні, біля основи і вгорі трохи звужені, не горбкуваті, стулки з серединною перегородкою; носик довжиною 1,5-2,0 мм. Пелюстки 8-14 мм довжиною, жовті, згодом стають оранжевими. Чашолистки довжиною близько 6 мм. Насіння овальне, забарвлення не однорідне: від світло- до темно-коричневого, різної інтенсивності; довжина 1,1-1,3 мм, ширина 0,6-0,7 мм. Маса 1000 насінин 0,25-0,30 г, кількість насінин в 1 г – близько 4000 шт. Фаза сім'ядоль настає на 12 добу, технічної стиглості – на 53 добу. Рослина багаторічна (у культурі вирощується як однорічник), заввишки 40-70 см. Цвіте в червні-липні. Особливістю дворядника є те, що він може відростати після зрізування, давати повторні урожаї зелені; залишений під зиму

вже рано навесні забезпечить вітамінною зеленню з відкритого ґрунту або з-під тимчасового укриття; залишені після зрізування насінних пагонів (але розетку не пошкоджувати) рослини можуть сформувати квітконоси і насіння повторно протягом вегетаційного періоду. Але зазвичай вирощують рослину так, як і індау посівний – для одноразового збирання зелені. Смак у дворятника гостріший, ніж у індау. На території України у дикому стані як бур'ян зустрічається у Криму, особливо на південному узбережжі. Останнім часом дворятник тонколистий розповсюджується майже повсюди.

Урожайність сучасних сортів у культурі, кг/м²: індау посівний – зелені – 0,85-1,15, насіння – 0,84-1,15, дворятник тонколистий – зелені – 0,35-0,69, насіння – 0,40-0,45 (за Куршевою Ж.В.). Обидва види рослин заслуговують на більш інтенсивне освоєння у виробництві як зеленні овочеві рослини агроформуваннями різних форм власності і господарювання в усіх регіонах України у відкритому (навесні та восени) і захищеному ґрунті.

УДК 635.63:631.527

Позняк О.В., Петренко М.П.

Дослідна станція «Маяк» Інституту овочівництва і багаторічності НААН

СЕЛЕКЦІЯ ОГІРКА ПОСІВНОГО НА ДОСЛІДНІЙ СТАНЦІЇ «МАЯК» ІОБ НААН: ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

Огірок – одна із основних овочевих рослин як у відкритому, так і в захищеному ґрунті. У результаті проведеної селекційної роботи на ДС «Маяк» ІОБ НААН України створено конкурентноздатні гібрид і сорт огірка – Джеконт F₁ та Дарунок осені.